

PRITARTA

Kauno miesto savivaldybės tarybos

2021 m. birželio 22 d.

sprendimu Nr. T-269

PATVIRTINTA

Kauno lopšelio-darželio „Pasaka“

Direktorius

2021 m. birželio 30 d.

įsakymu Nr. V-53

KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „PASAKA“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Duomenys apie įstaigą

Švietimo teikėjas: Kauno lopšelis-darželis „Pasaka“

Grupė: neformaliojo švietimo mokykla

Tipas: lopšelis-darželis (kodas 291634240)

Teisinė forma: Kauno savivaldybės biudžetinė įstaiga

Steigėjas: Kauno savivaldybės taryba

Grupių skaičius: 12

Darbo forma: dieninė

Adresas: V. Krėvės pr. 87A, LT – 50355 Kaunas, el.paštas darzelis@kaunopasaka.lt

Internetinė svetainė: <http://www.kaunopasaka.lt/>

1.2. Įstaigos savitumas

- ✦ Kauno lopšelyje-darželyje „Pasaka“ veikia 12 grupių, 230 vietų vaikams nuo 1,5 iki 6 (7) metų. Įstaigos erdvus kiemas, apsuptas didelių medžių. Didelis dėmesys netradicinėms, šiuolaikinėms ugdymo(si) erdvėms, skatinančioms vaiko saviraišką ir individualumą, išnaudojant įvairias įstaigos erdves.
- ✦ Informacinės technologijos: interaktyvios grindys, dailės studija pritaikytos individualioms ir grupinėms vaikų veikloms. Visose grupėse įrengti projektoriai interaktyviai veiklai.
- ✦ Įstaiga turi savas tradicijas. Organizuojamos tradicinės šventės, sveikatingumo savaitės rudenį, žiemą, pavasarį lopšelio-darželio bendruomenei (šventės, varžybos lauke, sporto salėje), „Mokslo ir žinių diena“, „Tarptautinė šeimos diena“, „Rasos šventė“, „Darželi, lik sveikas“ Mokytojų diena, Vaikų gynimo diena, Rudens šventė. Vasaros laikotarpiu vyksta stovyklos lauko aplinkoje. Atvirų durų dienos tėvams.

- ✦ Aktyviai bendradarbiauja su šeima, socialiniais partneriais. Bendradarbiaujame su Kauno pradinėmis, pagrindinėmis, vidurinėmis mokyklomis, gimnazijomis, Kauno ir šalies vaikų lopšeliais - darželiais, Kauno Tado Ivanausko Zoologijos muziejumi, Kauno apskrities Juozo Naujalio muzikos gimnazija, Lietuvos Zoologijos sodu, V. Kudirkos viešąja biblioteka, Kauno Dainavos bendruomenės centru, Kauno valstybiniu lėlių teatru, Kauno kolegijos, J. Vienožinskio menų fakultetu, Vytauto Didžiojo universitetu, kurio studentai atlieka pedagoginę praktiką ir kita.
- ✦ Didelis dėmesys skiriamas socialiniam emociniam ugdymui, per jas diegiamos demokratiškumo ir humaniškumo vertybės. Į ugdomąjį procesą nuo 2016 metų integruojama priešmokyklinio amžiaus vaikams socialinio emocinio ugdymo programos LIONS QUEST - „Laikas kartu“, Žipio draugai, nuo 2020 metų ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams Kimoči programa.
- ✦ Didelis dėmesys skiriamas vaikų sveikatinimui (sveikatai palankaus maisto valgiaraštis, judėjimą skatinantys projektai, ilgalaikiame sveikos gyvensenos ugdymo projekte „Sveikatiada“, meno terapija psichinei sveikatai, emociniam – socialiniam raštingumui ugdyti(s). Aktyvi partnerystė su šeima įgyvendinant sveikatinimo veiklas/projektus.
- ✦ Patyriminis ugdymas neformalioje aplinkoje užima didžiąją dalį ugdomojo proceso, Jaunųjų gamtininkų stotyje, Botanikos sode, Sporto muziejuje, Rumšiškių liaudies buities muziejuje, Saugaus eisimo mokykloje, Jaunųjų mokslininkų laboratorijoje, Aviacijos muziejuje, Gaisrinės stotyje, Vaikų jaunimo teatre, Raudondvario dvare, Vytauto Didžiojo karo muziejuje.
- ✦ Įstaigoje skatinamas gabių vaikų tobulėjimas. Stengiamasi atpažinti ir tenkinti gabių vaikų ugdymosi poreikius. Pritaikomas ir individualizuojamas ugdymo turinys. Siekiame pažinti kiekvieną vaiką, individualų jo raidos tempą. Suvokę svarbiausius jo poreikius ir galimybes, numatome individualius ugdymo(si) metodus. Nepriklausomai nuo jų socialinės padėties, amžiaus, lyties, sudaromos galimybės atsiskleisti vaiko gabumams ir kūrybiškumui. Įvairiomis veiklos formomis ir metodais skatinamas vaikų dalyvavimas meno, sporto renginiuose įstaigoje ir už jos ribų.

1.3. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą

Rengiant ir tobulinant darželio Ikimokyklinio ugdymo programą atsižvelgta į Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymą (2011), Priešmokyklinio ugdymo koncepciją (2000), Vaikų ir jaunimo kultūrinio ugdymo koncepciją (2008). Programa tobulinta vadovaujantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014), Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa (2014), Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis (2015), Geros mokyklos koncepcija (2015). Valstybinės švietimo strategijos 2013-2022 metų nuostatas ir šių nuostatų įgyvendinimo programa, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (2003), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995). Kauno lopšelio-darželio „Pasaka“ 2019-2021 metų strateginio plano nuostatais. Ikimokyklinio ugdymo programa skirta vaikams nuo 1,5 iki (5) 6 metų.

Lopšelyje – darželyje „Pasaka“ ugdymas – vientisas procesas, paremtas natūralia vaiko prigimtimi ir sugebėjimu pačiam kurti save. Ugdymas vyksta neformalioje aplinkoje, išnaudojamos netradicinės įstaigos vidaus ir lauko aplinkos, ypatingas dėmesys skiriamas patyriminiam ugdymui(si). Kartu su šeima formuojamos vertybinės nuostatos, ugdomi unikalūs vaiko gebėjimai. Kiekvienam vaikui sudarytos sąlygos žaisti, veikti, bendrauti ir bendradarbiauti, kurti, tyrinėti,

eksperimentuoti, improvizuoti, kritiškai mąstyti. Tai laiduoja vaiko galias sėkmingai socializuotis nuolatinės kaitos sąlygomis. Ugdymo procese akcentuojamos ne žinios ir žinojimas, o ugdytinio gebėjimas spręsti problemas, vertinti sukaupią informaciją, ją interpretuoti. Atsižvelgiant į šiuolaikinėje visuomenėje augančio vaiko poreikius, siekiama, kad mūsų darželį lankantys vaikai įgytų pirmuosius šiuolaikinių technologijų taikymo įgūdžius.

Ugdymas organizuojamas įvertinant vaiko ypatingumą, individualumą, gebėjimų lygį, amžių. Vaikams, turintiems kalbos ir komunikacijos sutrikimų, teikia paslaugas logopedai. Socialinę pedagoginę pagalbą vaikams ir jų tėvams teikia socialinis pedagogas. Muzikos pedagogas ugdo vaikų meninius gebėjimus, organizuoja individualius užsiėmimus muzikai gabiems vaikams. Atlikus tėvų vaikų apklausas galima organizuoti papildomo ugdymo būrelius tokius kaip: krepšinio, rytų kovos menų, keramikos, dainavimo, anglų kalbos, robotikos akademijos, Vaikų jaunimo teatro studiją.

1.4. Pedagogų pasirengimas

Lopšelyje-darželyje dirba 23 pedagogai: ikimokyklinio ugdymo mokytojos, priešmokyklinio ugdymo mokytojos, muzikos, meninio ugdymo (šokio) mokytojos, socialinis pedagogas, logopedai, pagal projektą „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas“ psichologas.

Lopšelio-darželio pedagogai vadovaujasi principu, kad ugdymas(is) turi tenkinti vaiko poreikius, o pedagogo vaidmuo – būti ugdymo proceso koordinatoriumi, sukurti motyvuojančią, vaikų iniciatyvumą ir aktyvumą skatinančią aplinką, palaikyti vaikų laisvą, spontanišką veiklą ir ją derinti su numatyta organizuota veikla.

Įstaigos pedagogai aktyviai inicijuoja ir dalyvauja miesto, šalies projektuose, renginiuose, akcijose. Tobulina savo kvalifikaciją; rengia kvalifikacijos programas, dalinasi pedagoginio darbo patirtimi, rengia ir publikuoja straipsnius įvairiuose šalies leidiniuose ir elektroninėje erdvėje – „Švietimo naujienos“ <https://www.ikimokyklinis.lt/>, <http://www.svietimonaujienos.lt>

Dalyvauja ir vykdo pasaulinius, šalies ir miesto projektus: nuo 2019 m. dalyvauja draugiškoje SEU olimpiadoje „Dramblys“.

1.5 Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

- ✦ Tėvai įstaigoje – aktyvūs ugdymo proceso dalyviai. 2020 metais sukurta tėvų dalyvavimo ugdymo procese sistema. Visos bendruomenės dėka vyrauja atvira ugdymosi ir kūrybos atmosfera. Siekiant ugdymo kokybės, taikomi įvairūs sąveikos su šeima būdai: vykdomas tėvų švietimas, organizuojami tradiciniai ir netradiciniai įstaigos vaikų – tėvų – pedagogų bendruomenės renginiai, akcijos, šventės. Tėvai dalyvauja ugdymo turinio projektuose, inicijuoja ir organizuoja edukacines veiklas – plėtojama tėvų savanorystė.
- ✦ Užtikrinama pagalba specialiųjų poreikių vaikams. Į ikimokyklinio ugdymo grupes integruojami vaikai su specialiais ugdymo(si) poreikiais, turintys kalbos ir komunikacijos, elgesio ir emocijų, kitų sutrikimų. Įstaigoje dirba pagalbos vaikui ir šeimai specialistai – logopedai, socialinis pedagogas, dirba meninio ugdymo (šokio) mokytojas.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Įstaigos savitumas, pasirinkta ugdymo filosofija, ugdymo turinys, metodai sąlygoja šiuos pagrindinius ugdymo principus:

✦ HUMANIŠKUMO ir DEMOKRATIŠKUMO principas

Pripažįstama teisė būti kitokiam, vaikas gerbiamas, kaip asmenybė, turinti ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti. Mokoma gerbti skirtingų tautybių žmones, vaikai skatinami pažinti kitas kultūras. Skatinama vaikų iniciatyva, gebėjimas priimti savarankiškus sprendimus,

apginti savo nuomonę. Ugdomas tolerantiškas, iniciatyvus, mokantis bendrauti su kitais žmonėmis vaikas. Įstaigoje gerbiamos ir puoselėjamos šeimos, kitų tautų tradicijos.

✦ **INDIVIDUALIZAVIMO principas**

Atsižvelgiama į kiekvieno vaiko amžių, individualų vystymosi tempą, planuojama tokia veiklos apimtis, kuri sėkmingai užtikrina kiekvieno vaiko ugdymą(si). Atsižvelgiama į individualumą sąlygojančius veiksnius: šeimos kultūrą, tradicijų įvairovę, vaiko amžių, specialiuosius poreikius, gebėjimus, lytį, charakterį, temperamentą, išmokimo stilių, pomėgius, geriau ar menčiau išsivysčiusius gebėjimus, vaiko savęs vertinimą. Pripažįstama nuolatinio ugdymo proceso vertinimo, ugdytojų veiklos reflektavimo, padedančio analizuoti vaikų pasiekimus, siekiant kokybinių pokyčių svarba.

✦ **TAUTIŠKUMO principas**

Padėti augančiam vaikui natūraliai perimti tautos kultūros papročius, tradicijas. Vaikai supažindinami su tautosakos kūrinėliais, liaudies šokiais, žaidimais, dainomis, darbo įrankiais, papročiais, drabužiais ir kt. Tautiškumo pradmenys ugdomi išnaudojant kiekvieną situaciją, „čia ir dabar“.

✦ **TEŠTINUMO principas**

Laiduoja tinkamą perėjimą nuo ugdymo(si) šeimoje prie ugdymo(si) ikimokyklinėje įstaigoje, o vėliau – prie ugdymo(si) priešmokyklinėje grupėje. Atsižvelgiant į turimą vaiko patirtį, gebėjimų lygmenį, individualias ugdymo(si) perspektyvas.

✦ **PARTNERYSTS SU ŠEIMA principas**

Ugdymas grindžiamas tarpusavio supratimu ir bendradarbiavimu. Vaikas ugdomas atsižvelgiant į jo auklėjimo šeimoje tradicijas, tėvų lūkesčius, vaiko įgytą patyrimą, nuostatas, įpročius. Vyrauja abipusė pagarba tarp šeimos narių ir pedagogų, siekiama glaudaus bendravimo ir bendradarbiavimo su šeima, užtikrinant visapusišką vaiko pažangą.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

TIKSLAS

Atsižvelgiant į pažangiausios mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti tinkamas sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūrinius, socialinius, pažintinius poreikius.

UŽDAVINIAI

- Siekti vaikų socialinių įgūdžių ugdymo(si), palaikyti vaikų norą bendrauti ir bendradarbiauti.
- Saugoti ir stiprinti vaikų fizinę ir psichinę sveikatą, tenkinant jų poreikius, garantuoti saugumą.
- Ugdyti vaiko kalbą, padėti suvokti kalbos prasmę ir skatinti jos vystymąsi.
- Plėtoti vaiko sampratą apie aplinkinį pasaulį, taikant įvairius pasaulio pažinimo būdus.
- Lavinti vaiko kūrybiškumą, žadinti jautrumą aplinkos estetikai ir meno reiškiniams, skatinti atskleisti save meno priemonėmis.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo turinys lopšelyje-darželyje įgyvendinamas per visą vaiko buvimo ikimokyklinėje įstaigoje laiką: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, einant į lauką, bendraujant, dalyvaujant pedagogų

organizuotoje ir pačių vaikų spontaniškoje veikloje. Ugdymo turinys apima 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių, kurios yra suskirstytos pagal vaikų amžių.

Turinys pedagogui leidžia kūrybingai organizuoti savo veiklą, ją įvertinti ir koreguoti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, jo patirtį, vaiko bei grupės individualumą, gali laisvai rinktis ugdymo(si) būdus, metodus, lanksčiai, kūrybiškai taikyti siūlomą ugdymo turinį: planuoti veiklą, parinkti ugdymą medžiagą ir pan., įtraukti vaikus į veiklą, pasiūlyti įdomią temą, idėją, problemą, sumanymą, ką būtų galima veikti, kurti, eksperimentuoti, tirti, atrasti, pamatyti. Skatinti vaikus interpretuoti, išgirsti, išgyventi, apmąstyti, aktyviai veikti, dalyvaujant kartu su vaikais ir suaugusiais.

Bendradarbiaudami su šeima pedagogai ugdymo turinį pritaiko individualiai vaikui ir vaikų grupei. Kasdienėje vaikų veikloje vienu metu plėtoja kelias tarpusavyje susijusias kompetencijas. Kompetencijos ir bendrieji gebėjimai ugdomi integraliai, vaiko spontaniškos ir pedagogo organizuotos veiklos metu, ne tik grupėse, bet ir renginiuose, sporto varžybose, kelionėse, išvykose, taip pat šeimoje.

UGDymo METODAI

- **Žaidimas** – pagrindinis vaikų ugdymo(si) metodas, svarbi vaiko kultūros dalis, juo siekiama sudaryti kuo daugiau galimybių rinktis vaikams įdomią ir prasmingą veiklą: diskutuoti, klausinėti, ieškoti, bandyti ir tuo tenkinti savo smalsumą, pritaikyti problemų sprendimo įgūdžius. Žaisdami vaikai atskleidžia savo patirtį, kaupia ją, išgyvena įvairius vaidmenis, išreiškia jausmus ir emocijas, sprendžia problemas, įveikia sunkumus, atrastus veiklos būdus pritaiko naujose situacijose, kuria bendravimo situacijas ir kt.
- **Stebėjimas** – kuriamos sąlygos vaikui stebėti ir suprasti aplinkinį pasaulį, pajusti žmonių, daiktų, reiškinių sąryšį, vieningumą.
- **Interpretacija** - skatinama vaiko saviraiška, padedama jam atsiskleisti, „pabėgti“ nuo tikrovės apribojimų, susitapatinti su personažais, vaidinti, išgalvoti įvairias situacijas, istorijas, pritaikyti joms tinkamus vaidmenis, veiksmus.
- **Eksperimentavimas** – kuriama aplinka ir taikomi įvairūs dėmesio atkreipimo būdai, kurie skatina vaiką veiklai: pačiam eksperimentuoti, daryti atradimus, išmokti naujų sąvokų, atrasti įvairių pasaulio pažinimo būdų.
- **Pokalbis** – palaikomas kontaktas su vienu arba su keletu vaikų, jie skatinami kalbėti, atsakyti į klausimus, apibūdinti savo veiklą, išsakyti savo nuomonę, analizuoti, kritiškai mąstyti.
- **Kūrybiniai projektai** – suteikiama galimybė vaikui atsiverti, suvokti erdvę, spontaniškai perprasti formas, spalvas, susipažinti su reljefu. Meninė erdvė, priemonės, medžiagos skatina vaiką drąsiai, laisvai išreikšti save, patirti sėkmę.

- **Ugdymo aplinkos modeliavimas** – kuriama aplinka, atsižvelgiant į ugdymo turinio projektus, tėvų iniciatyvas ir pasiūlymus, palaikoma vaikų iniciatyva, sumanymai patiems kurti žaidimų erdves.
- **Išvykos, ekskursijos** – siekiama turtinti vaikų pažintinę patirtį, plėsti akiratį, susipažinti su aplinka, įgyti socialinių įgūdžių, patirti naujų įspūdžių.
- **Relaksacija** – taikomi įvairūs atsipalaidavimo būdai kasdieninėje vaiko veikloje, padeda jam pailsėti, nusiraminti, pačiam pajusti ir kaitalioti ramią veiklą su aktyvia.
- **Probleminis mąstymas (situacijų sprendimas)** – vaikai mokomi atsirinkti, rūšiuoti daiktus pagal vieną ar kelis požymius, susitarti su kitais, priimti teisingus sprendimus.
- **Sportinė veikla** – kasdieninė mankšta, plaukimo užsiėmimai, estafetės, varžybos, komandiniai žaidimai, fiziniai pratimai.
- **IT taikymas** – kompiuteriniai žaidimai, praktiniai užsiėmimai prie interaktyvios lentos ar ant interaktyvių grindų, vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas.

Atsižvelgiant į ypatingus vaikų poreikius ir galimybes, darbas individualizuojamas ir diferencijuojamas. Dirbama komandinės veiklos principu.

UGDYMO APLINKA IR PRIEMONĖS

Ugdymo aplinka yra neatsiejama ugdymo turinio dalis, padedanti siekti ikimokyklinio ugdymo programos tikslo. Kuriama aplinka sudaro sąlygas skleistis kiekvieno vaiko kritiniam ir kūrybiniam mąstymui, vaikai skatinami patirti kūrybos džiaugsmą, spręsti problemas, reikšti savo nuomonę.

Ugdymo aplinka kuriama taip, kad tenkintų kiekvieno vaiko poreikius, ugdytų jo gebėjimus, skatintų kaupti naują patirtį, išbandyti įvairias veiklos formas ir pažinimo būdus. Siekiama, kad aplinka skatintų vaiką aktyviai veikti, tyrinėti, pažinti, pasitikėti savo gebėjimais. Vaikas pats yra aktyvus aplinkos kūrėjas.

Aplinkoje yra pakankamai įvairių ugdomųjų priemonių (taip pat ir specialiųjų ugdymosi priemonių), skatinančių aktyvią vaiko veiklą, jo smalsumą, vaizduotę. Grupių baldai, įranga ir ugdymo priemonės, grupių erdvės, kitos patalpos, žaidimų aikštelės yra patrauklios, estetiškos, saugios ir patogios. Vidaus patalpos yra ergonomiškos, tinkamai apšviestos, vėdinamos, jose palaikoma tinkama temperatūra.

Kasdieninių gyvenimo įgūdžių ugdymui(si) naudojamos priemonės stalo serviravimui, aplinkos puošimui, higienai užtikrinti. Žinias ir patirtį apie sveiką gyvenseną vaikai įgyja nuolat veikdami. Šiam procesui vykdyti įsigijami daiktai, medžiagos, įrankiai, buitinė technika ir įrengimai, knygos, plakatai, audio, video įrašai. Žmogaus kūno tyrinėjimui naudojami, plakatai, didaktiniai ir stalo žaidimai, konstruktoriai.

Emociniam intelektui ugdyti išnaudojamos kasdieninės situacijos, projektinės veiklos, kūrybinių veiklų aptarimai, naudojami stalo žaidimai, emocijų kortelės, žaislai su emocijomis, jutiminės plytelės, sensorinė koridoriaus erdvė. Įgyvendinama „Kimoči“ programa skirta emociniam intelektui ugdyti, pozityviam elgesiui skatinti, vaiko charakteriui ir bendradarbiavimo įgūdžiams lavinti.

Judėjimo poreikį tenkinti padeda įrengimai, esantys lopšelio-darželio vidaus aplinkoje ir lauke (žaidimo kompleksai su kopėtėlėmis, čiuožyklomis, sūpynėmis). Lauko aplinkoje ir vidaus patalpose (grupėse, salėje) naudojamos sporto priemonės.

Bendravimo situacijų kūrimui, problemų sprendimui naudojami įvairūs kūrybiniai, stalo, konstrukciniai žaidimai, atributika siužetiniams žaidimams.

Naudojamos informacinės technologijos: kompiuteriai, interaktyvi lenta, interaktyvios grindys, planšetės, kitos interaktyvios priemonės. Vaikai patys ar su kitų pagalba tyrinėja, atranda įvairias technologijų panaudojimo galimybes, padidėja jų matematinio ugdymo(si) galimybės – vaikai mokosi grupuoti, lyginti, apibendrinti, klasifikuoti.

Komunikacinei veiklai pasitelkiamos informacinės priemonės: bibliotekėlės (pasakų, spalvinimo, užduotėlių knygos, vaikiškos enciklopedijos, vaikiški žurnalai ir kt.), spaudiniai (plakatai, stalo, konstrukciniai žaidimai ir kt.), meninės raiškos priemonės, įvairios išvykos, edukacinės programėlės, kurios skatina vaikus kalbėti, reikšti mintis.

Vaikų meninei, kūrybinei veiklai kuriama saviraišką žadinanti aplinka. Sukurta dailės ir menų erdvė. Vaikų meninei raiškai naudojamos įvairios faktūros medžiagos, dailės priemonės, muzikiniai instrumentai, garso ir vaizdo įrašai, atributika, dekoracijos erdvių įsirengimui.

Sveikos gyvensenos įgūdžių formavimas sukurtose lauko ir vidaus aplinkose, „Kneipo“ take lauko aplinkoje.

UGDYMO(SI) TURINYS 1,5-3 METŲ VAIKAMS

Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai	
Vertybinė nuostata. Noriai ugdosi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.	
Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojasi tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai	

3-asis žingsnis. Savarankiškai valgo ir geria. Pradedą naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Padeda į vietą vieną ar kitą daiktą. Mėgina apsiauti batus, sagstyti sagas, varstyti batų raištelius.	Stalo žaidimų, knygių, plakatų, kortelių pagalba susipažįsta su vaisiais, daržovėmis, sveiku maistu, turimas žinias įtvirtina žaisdamas. Ragauja ir valgo įvairų maistą. Valgo šaukštu, šaukšteliu, šakute. Pasako, kokius patiekalus mėgsta. Gerai sukramto maistą, neskuba, mokosi valgyti ramiai. Pratinasi keltis nuo stalo tik baigus valgyti. Žaidžia žaidimus, mokančius naudotis stalo įrankiais (pvz., „Gimtadienis“, „Kavinėje“). Priminus arba pats savarankiškai eina į tualetą, plaunasi rankas. Pažaidęs žaislus sudėlioja į jiems skirtas vietas.
2. Fizinis aktyvumas	
Vertybinė nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.	
Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankų koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai	
3-asis žingsnis. Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu, laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mēto, gaudo, spiria kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą.	Užlipa ir nulipa nuo kėdės. Sudeda 4–6 kaladėles vieną ant kitos, varto knygeles po vieną puslapį, atsuka, užsuka dangtelius. 1. „Paridenk sviedinį“. 2. „Pataikyk į vartelius“. 3. „Kur skamba?“. 4. „Rask vėliavėlę“. 5. „Rask savo draugą“. 6. „Višta ir viščiukai“. 7. „Surask savo namelius“. 8. „Vėjas ir plunksnelės“. 9. „Sugauk uodą“. 10. „Katinas ir žvirbliukai“. Vaikas stovi ant vienos kojos (apie 3–4 sekundes), po to pakeičia koją. Vaikas vaikšto imituodamas gyvūnus. Atsuka ir užsuka įvairaus dydžio dangtelius, sudeda daiktus vieną ant kito (pastato 5–6 kubų bokštą), ant siūlo suveria sagas. Apeina, peržengia kliūtis, užlipa, nušoka nuo laiptelio. Atsispirdamas abiem kojom pašoka nuo žemės
3. Emocijų suvokimas ir raiška	
Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	
Esminis gebėjimas. Atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai	
3-asis žingsnis. Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedą	Ant suaugusiojo supykęs vaikas atpažįsta šį jausmą ir gali pareikšti: „Aš piktas!“ Jei kitas

vertoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).

vaikas šypsodamasis jam tiesia žaislą – pats nusišypso ir pradeda su juo žaisti. Kai kitas vaikas atima žaislą, verkia ir laukia auklėtojo pagalbos. Nuščiūva, jei auklėtojas išsigąsta paliejęs vandenį. Vartoja emocijų žodžius: piktas, liūdnas ir pastebi kitų žmonių emocijas. Atsisveikina ir pasisveikina su šeimos nariais. Sako ačiū, prašau, viso gero. Atkartoja suaugusiųjų veiksmus žaidime. Bendraudamas su draugais mokosi suprasti draugo ketinimus ir iškilusias problemas. Vartyti knygeles: „kai nusiviliu“, „Kai išsigąstu“, „Kai nusiviliu“, „Kai supykstu“, „Kai jaučiuosi geras“, „Kai jaučiu pavydą“, „Kai jaučiuosi vienišas“, „Kai man liūdna“. Trace Moroney, Baltos lankos 2019.

4. Savireguliacija ir savikontrolė

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.

Numatomi pasiekimai

Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

1-3 metai

3-asis žingsnis. Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.

Pats pasirenka žaislus, susiranda žaidimo draugų ir žaidžia. Noriai sėdasi prie stalo atėjus pietų metui. Ramiai sutinka eiti miegoti. Sutinka su suaugusiojo nuomone, kad nuskriaudė kitą vaiką. Pasitraukia iš žaidimo, kai negauna norimo žaislo. Atsisako dalytis žaislu, laikosi jo įsitvėręs, jeigu su juo dar nori žaisti. Sako „aš pats“, kai suaugusysis nori jam padėti. Pasako, kad mašinytė važiuoja „brrr“. Suaugusiojo paprašytas priima atstumtą vaiką į žaidimą. Atiduoda žaislą suaugusiajam pasakius, kad žaislas ne tavo. Žaidžia žaidimą „Diena – naktis“ (pojūčiai užmerktomis ir atmerktomis akimis), apkabina, paglosto draugą, kai jam liūdna. Žaidžia nusiramino žaidimą „Pagalvok“.

5. Savivoka ir savigarba

Vertybinė nuostata. Save vertina teigiamai.

Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

Numatomi pasiekimai

Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

1-3 metai

3-asis žingsnis. Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu, pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali

Atlieka tam tikrus darbus, mokosi pasakoti apie save. Vardina žmogaus kūno dalis, aiškinasi kam jos reikalingos. Mėgdžioja suaugusiųjų rodomus judesius, imituoja gyvūnų judesius. Tarp kitų daiktų atpažįsta savo ir jį parodo. Jei mano, kad kitas ketina atimti jo žaislą, sako „čia

daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.

mano“ ir eina prie suaugusiojo pagalbos. Paklaustas, „Kas tu esi – berniukas ar mergaitė?“, teisingai atsako: „berniukas“ arba „mergaitė“. „Kodėl taip manai?“ – „mamytė, ar kitas asmuo, taip sakė“, „nes aš esu mergaitė“. Prašo, kad suaugusysis stebėtų tai, ką jis daro ir kaip daro, rodo suaugusiajam savo žaislą. Piešia „Mano namas“, „Aš“; Žaidžia žaidimą „Žmogaus kūno dalys“; emocinį intelekto žaidimą „Linksmas - liūdnas“.

6. Santykiai su suaugusiais

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi, žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

Numatomi pasiekimai

Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

1-3 metai

3-asis žingsnis. Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo pagalbos ir pagyrimo. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.

Žaidimuose mėgdžioja mamos, auklėtojo padėjėjo ir auklėtojo buitinius veiksmus: maitina lėlę, valo stalą, šluoja grindis, tvarko žaislus. Pats susiranda žaislus, naudoja žaislus pakaitalus, nemėgsta, kad suaugusysis siūlytų žaidimo veiksmų seką, bet džiaugiasi pagyrimu. Tvarkosi savo žaidimo vietą, padeda draugams ar suaugusiajam. Deda daiktus ir žaislus į jiems skirtas vietas.

Žaidžiant su vaiku skatinti jo savarankiškumą, veikimą tarsi, tariamai, daiktų pakaitalų naudojimą, persikūnijimą, tapimą kuo nors. Klausti, ko reikės žaidimui. Paduotą kubelį „suvalgyti“ lyg bandelę; vadinti vaiką prisiimto vaidmens vardu – mama, tėveliu, pardavėju. Parūpinti vaidmens atributų, žaislų komplektų (pvz., lėlė, indai, vonelė, sunkvežimis, kubeliai). Įsitraukus į žaidimą ką nors pirkti, ko nors pageidauti, kad vaikas galėtų praturtinti žaidimą; kalbėtis su vaiku apie tai, kas žaidžiama.

7. Santykiai su bendraamžiais

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

Numatomi pasiekimai

Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

1-3 metai

3-asis žingsnis. Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam ištraukia į kito vaiko žaidimą. Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam

Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti pačiam arba keliems vienu metu. Grupėje turėti po kelis tokius pačius žaislus. Pakomentuoti draugiškus vaikų veiksmus ir jausmus, pritarti ketinimui žaisti kartu, padėti ištraukti į bendro žaidimo epizodus. Atsiliepti į

patinkančio žaislo. Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.		vaikų pagalbos prašymus. Sukurti žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistų vienas greta kito.
8. Sakytinė kalba		
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.		
Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreišdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.		
Numatomi pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai		
3-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinių, naujų žodžių. Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. Kalbėjimas. 3-4 žodžių sakiniiais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedama mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.		Klausosi ir mokosi atpažinti gamtoje girdimus garsus (paukštelių čiulbesį, vandens čiurlenimą, varlės kvarkimą, šuns lojimą, bitės dūzgimą ir pan.). Patys imituoja. Mokosi atskirti, klausosi tylaus, garsaus, greito, lėto kalbėjimo. Kalbėjimas. Žaidžia klausimų-atsakymų žaidimus. Lavina smulkiąją motoriką (varsto raištelius, sega stambias sagutes, perkišinėja įvairius elementus). Varto knygeles, „skaito“ kartu su suaugusiuoju. Žaidžia žodžių pakartojimų žaidimus. Kartu su mokytoja dainuoja daineles, šoka šokius. Kuria ir klijuoja artimiausios aplinkos žodžių paveikslėlių rinkinius plakatuose, „knygelėse“, juos reguliariai pakartoja, prisimena, aptaria, papildo.
9. Rašytinė kalba		
Vertybinė nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.		
Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.		
Numatomi pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai		
3-asis žingsnis. Skaitymas. Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedama pažinti artimoje aplinkoje esančius simbolius. Rašymas. Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas.		Klauso skaitomo teksto, varto knygeles, imituoja skaitymą. Analizuoja ir atpažįsta, įvardina, parodo iliustracijas. Analizuoja į ką panaši raidė (pvz: panaši kaip burbuliukas, kaip gyvatė ir pan.). Rašymas. Kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas skirtingomis rašymo priemonėmis ant įvairių paviršių (popieriaus, smėlio, esfalto). „Rašo“ laišką artimiausiems šeimos nariams ar mokytojai (piešiami raidžių elementų deriniai – burbuliukai, gyvatėlės, lazdelės). „Vaidina“ raides pasitelkdamį kūno judesius.
10. Aplinkos pažinimas		
Vertybinė nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.		
Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.		
Numatomi pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai		
3-asis žingsnis. Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų		Domisi augalais, atpažįsta dažnai matomus, juos uodžia, skina, apžiūrinėja. Pavadina augalo sandarą (lapai, kotas, žiedai).

(sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.	Žaidžia žaidimus: „Kas kur gyvena?“, „Kelionė prie jūros“. Augina „daržą“ ir stebi augalo gyvenimo etapus: dygimą, augimą, žydėjimą. Žino savo, šeimos narių vardus parodo ir pasako, kiek turi metų. Žaidžia žaidimą „Pasakyk koks vardas“. Žaidžia žaidimus: „Koks tai gyvūnas?“, „Kas kur gyvena?“, „Daržovių krepšys“.
11. Skaičiavimas ir matavimas	
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.	
Esminis gebėjimas. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdveje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai	
3-asis žingsnis. Skaičiavimas. Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną, žaislą, daiktą. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Matavimas. Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.	Pastebi, jei kas suklysta, paprašytas paaimti vieną daiktą. Žaislus, daiktus dėlioja, rikiuoja į eilę (pvz., iš kėdučių sustato traukinuką). Įvairioje veikloje kaitalioja dvi spalvas. Parodo, kurie du iš 4–5 paveikslukų yra tokie patys. Dviejuose paveikslėliuose randa 3–4 slypinčius skirtumus. Žaidžia žaidimus: „Surask tokią pat spalvą“, „Uždėk tiek, kiek nupiešta“, „Karolių vėrimas“, „Sudėk žaisliukus“ (daiktų grupavimui) ir kt. Dėlioja paveikslėlius, panaudojant geometrines formas.
12. Meninė raiška	
Vertybinė nuostata. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	
Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai	
3-asis žingsnis. Muzika ir šokis. Susidomėję klausosi dainų, instrumentinių kūrinių, emociškai jas suvokia (šypsosi, džiaugiasi, ploja rankom, trepsi, sėdėdami sūpuoja kojas ar pan.). Vieni ir kartu su kitais dainuoja dviejų-keturių garsų daineles, palydėdami jas judesiais. Drauge su auklėtoju žaidžia muzikinius žaidimus, eina rateliu, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais. Juda pagal muziką: žingsniuoja, bėga, apsisuka, kūno judesiais imituoja kai kurių gyvūnų judesius. Atpažįsta kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus.	Žaidžia muzikinius - improvizacinius žaidimus „Aš – plunksnelė“, „Vėjas ir lapeliai“ ir pan. Dainuoti trumpas, vaiko pasauliui artimas dainas, lopšines vaikui ir su vaiku (pvz., „A-a a-a, pupa“, „Užmik, užmik, mažute“, „Učia lylia tu, mažoji“ ir kt.). Žaidinti, supti, kutenti, myluoti, jodinti, linksminti vaiką specialiai šiems tikslams skirtais žaidinimais ir liaudies dainelėmis (pvz., „Mylu mylu spust“, „Katutės“, „Grūdu grūdu čiulkinėli“, „Kėkū kėkū“, „Dvi vištytės“, „Tupi katins ant tvoros“, „Pupa“, autorinės – G. Vanagaitės „Avelė“, „Trejų metų“, A.Katinienės „Gaidelis“ ir kt.) ir kartu su suaugusiuoju jas imituoja rankų ir kūno judesiais (rodo saulutę, lietu, ploja, trepsi ar kt.).
13. Estetinis suvokimas	

Vertybinių nuostatų. Domisi, grožisi, gerisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.	
Esminis gebėjimas. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai	
3-asis žingsnis. Džiaugiasi, žiūrindamas spalvingas knygeles, savo spalvingą aprangą, emociškai reaguoja į gražų ir darnų garsų sąsąskambį, džiaugiasi gražiais žaislais.	Džiaugiasi jau girdėtomis dainomis, bando kartu dainuoti, atkartoti žodžius. Išreiškia pasitenkinimą atlikdamas įvairius judesius, vaidindamas mešką, pelytę, kiškutį ir pan. Išreiškia norą groti barškučiais, varpeliais, akmenukais.
14. Iniciatyvumas ir atkaklumas	
Vertybinių nuostatų. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.	
Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai	
3-asis žingsnis. Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.	Sudėlioja visas formules į jų lizdus. Jas išima ir vėl sudėlioja. Deda dėlionę nepaisydamas šalia keliamo vaikų triukšmo. Ilgai tyrinėja naują žaislą. Ilgam susitelkia bandydamas užsegti sagas, suvarstyti batų raištelius, dėlioja dėliones, konstruoja.
15. Tyrinėjimas	
Vertybinių nuostatų. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	
Esminis gebėjimas. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai	
3-asis žingsnis. Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	Įkišęs ranką į „stebuklingą maišelį“ liečia, čiupinėja, glamžo, spaudo esančius daiktus ir bando ištraukti kieta, minkštą, švelnų ar šiurkštų daiktą. Antspauduoja panaudodamas gamtinę medžiagą, piešia gamtoje rastais gamtiniais „dažais“. Sukelia vėją: išmėgina kuo galima vėdintis (skarele, pučiant, bėgiojant, sukantis, mosuojant ranka, popieriaus lapu).
16. Problemų sprendimas	
Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.	
Esminis gebėjimas. Atpažįsta kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai	

3-asis žingsnis. Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą.		Žaidžia auklėtojos sudarytas problemines situacijas „Ką daryti, jei atėmė žaisliuką?“. Auklėtojos padedamas atkreipia dėmesį į kasdieninę situaciją „čia ir dabar“. Deda didesnę kibirėlį į mažesnę, kiemo aikštelėje randa balą ir kartu su auklėtoja sprendžia problemą kaip nesuslapti kojųčių?
17. Kūrybiškumas		
Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.		
Esminis gebėjimas. Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.		
Numatomi pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai		
3-asis žingsnis. Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. Išivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka išivaizduojamus simbolinius veiksmus.		Ima, krausto, bando tyrinėdamas aplinką. Išbando naujus potyrius taškydamasis balose, voliodamasis sniege. Kuria naujus objektus dėliodamas kaladėles. Klausosi pasakojimų apie gyvūnus, augalus, daiktus, jų išorines savybes. Užduoda klausimus, pasakoja apie juos. Pritaiko įvairius daiktus veiksmams, pvz. kaladėlė – „telefonas“, pieštukas – „šaukštas“ ir t.t. Žaidžia su dažų dėmėmis „Iš ką tai panašu?“.
18. Mokėjimas mokytis		
Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.		
Esminis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprendžiamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.		
Numatomi pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-3 metai		
3-asis žingsnis. Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ką išmoko.		Daug kartų kartoja veiksmą. Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip ir kodėl kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando, pvz.: pastato bokštą iš kaladėlių, jį sugriauna ir žiūri, kas įvyksta. Sugalvoja ir žaidžia siužetus su žaislais, kviečia aplinkinius pažaisti kartu parduotuvę ar gydytoją, mėgdžioja suaugusiojo kalbą, veiksmus, žaidimą kartoja keletą kartų, sugalvoja naujų veikėjų, veiksmų.

UGDYO(SI) TURINYS 4-6 METŲ VAIKAMS

1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	
Vertybinė nuostata. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus išpūdžius.	
Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

4-6 metai	
4-asis žingsnis. Valgo gana tvarkingai. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiam serviuoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Gali susitvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.	Žaisti vaidmeninius žaidimus „Šeima“, „Kavinė“, kuriuose formuojasi maitinimosi ritmo suvokimas, tobulinami savitvarkos, higienos įgūdžiai. Primenant eiliškumą, skatinti vaikus savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius. Mokyti vaikus taisyklingai plautis ir šluostytis rankas, praustis ir šluostytis veidą. Pasiruošti ir naudoti vaizdines priemones apie saugų elgesį. Rodyti mokomuosius filmus. Žiūrinėjant paveikslėlius, ar vaikiškus žurnalus, pastebėti ir parodyti dvejopas situacijas, pvz.: tas, kuriose saugu vaikui, ir tas, kuriose gali įvykti nelaimė. Skaityti, kurti kūrinėlius apie saugų elgesį. Organizuoti saugaus elgesio savaites (viktoriai), kviesti medicinos darbuotojus, ugniagesius.
5-asis žingsnis. Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir visavertis. Serviuoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus.	Pasiūlyti žaisti vaidmeninius žaidimus „Gimatadienis“, „Namai“, atkreipti vaikų dėmesį į stalo serviravimą, taisyklingą įrankių naudojimą, savitvarkos, higienos įgūdžių lavinimą. Pasiūlyti veiklas apie sveiką mitybą, gyvenimą. Ugdomojoje veikloje taikyti veiklas pagal tabako ir kitą psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programą.
6-asis žingsnis. Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. Priminus, stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai. 7-asis žingsnis. Tvarkingai valgo, jaučia, kada alkanas, kada pasisotino, geria pakankamai vandens. Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos reikėtų riboti. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kelyje, prie vandens telkinių, ant ledo, gaisro metu, su elektros prietaisais, vaistais.	Kartu su vaikais aptarti, apie valgymo poreikį žmogaus organizmui. Paprašyti vaikų pasakoti, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, diskutuoti, kurie iš jų vartojamų produktų, patiekalų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai. Vaikams pasiūlyti žaidimą „Kortelių loto“, kuriame pavaizduoti paveikslėliai su įvairiais maisto produktais ir patiekalais, jais žaidžiant aptarti sveikos gyvensenos ir mitybos ypatumus. Organizuoti įvairių kūrybinių darbų (piešinių, inscenizacijų ir t. t.) kūrimą, jais skatinti pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus. Klausyti skaitomų knygelių, vaidinti, žaisti loto, organizuoti viktorinas, žiūrėti filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus.
2. Fizinis aktyvumas	
Vertybinė nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.	

Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamos pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.

Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamos už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.	Rekomenduojami judrieji žaidimai ir estafetės: 1. „Į pasivaikščiojimą, į svečius“. 2. „Bėkite pas mane“ (pavykite mane). 3. „Balionėlis“. 4. „Automobiliai ir žvirbliukai“. 5. „Individualūs žaidimai su kamuoliu“. 6. „Paridenk kamuolį per vartelius“. 7. „Surask savo namelius“. 8. „Pavyk kamuolį“. 9. „Višta ir viščiukai“. 10. „Saulutė ir lietus“. 11. „Vėjas ir plunksnelės“. 12. „Neužkliudyk“. 13. „Paukšteliai lizdeliuose“. 14. „Žvirbliukai ir katinas“. 15. „Saulutė ir lietus“.
5-asis žingsnis. Eina pristatydamos pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamos judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, sega sagas).	1. „Mes- linksmi vaikai“. 2. „Lėktuvai“. 3. „Pas lokį miške“. 4. „Surask porą“. 5. „Pataikyk į ratą“. 6. „Numesk iki vėliavėlės“. 7. „Bėk ir eik atsargiai“. 8. „Arkliukai“. 9. „Medžiotojai“. 10. „Keleiviai“. 11. „Siuvėjai“. 12. „Šokantis ratas“. 13. „Didysis ir mažasis ratas“. 14. „Pasiek barškutį“.
6-asis žingsnis. Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį. Važiuoja dviračiu. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. 7-asis žingsnis. Eina keisdamos greitį, staigiai sustoja, greitai pajuda iš vietos. Išlaiko saugų atstumą eidamas, bėgdamas šalia draugo, būryje. Bėga derindamas du ar daugiau judesių (bėga ir varosi, spiria kamuolį, bėga ir mojuoja rankomis, kaspinais). Šokinėja derindami du	1. „Į vietas“. 2. „Karuselė“. 3. „Spąstai“. 4. „Paukštelis be namo“. 5. „Pelėda“. 6. „Medžiotojai ir kiškiai“. 7. „Kengūrų lenktynės“. 8. „Pataikyk į lanką“. 9. Individualūs žaidimai su kamuoliu. 10. „Padaryk figūrą“. 11. „Nutrauk kaspiną“. 12. „Kamuolį į vidurį“. 13. „Per kupstus“. 14. „Surask porą“. 15. „Lapė vištidėje“.

skirtingus rankų ir (ar) kojų judesius (šoka per virvutę, žaidžia „Klases“).	16. „Keleiviai“. 17. „Kamuolio perdavimas“.
3. Emocijų suvokimas ir raiška	
Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	
Esminis gebėjimas. Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas. Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus.	Paskatinti kasdien po kelis kartus žymėti savo nuotaiką, parenkant ją atitinkantį nuotaikų veidėlį. Skatinti reikšti visus jausmus, kad būtų galima pastebėti, kada vaikui reikia pagalbos, ir jam padėti. Pasiūlyti idėjų nuotaikoms ir jausmams tyrinėti. Skaityti knygeles apie jausmus ir jų išraišką. Pasiūlyti žaidimų, skatinančių tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką. Skatinti pastebėti bendraamžių savijautą. Skatinti pasakyti, kaip jaučiasi jis ir kiti.
5-asis žingsnis. Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kyla. Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti). Pradedama kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.	Pasiūlyti žaidimų, kuriuose vaikas būtų skatinamas išreikšti savo jausmus: emocijas reikšti dainuojant, piešiant, šokant, komentuoti jausmų paveikslėlius. Kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, skaityti „Jausmų knygeles“, žaisti vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą.
6-asis žingsnis. Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. Pradedama kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	Pakviečia kitą vaiką žaisti, jei šis atrodo draugiškai nusiteikęs. Auklėtojui praneša, jei kitas vaikas liūdi ar reikia pagalbos. Žino keletą išeičių, ką galima daryti, kai kas nors erzina, atima žaislus, suduoda. Erzinamas nepuola muštis, bet pasako auklėtojui. Užbaigia frazes: man patinka, man gera, aš linksmas. Gamina veidukus su nuotaikų simboliais.
7-asis žingsnis. Domisi savo ir kitų emocijomis, jausmais bei jų raiška. Atpažįsta ir įvardija ne tik savo jausmus, bet ir nuotaikas bei jų priežastis.	
4. Savireguliacija ir savikontrolė	
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.	
Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	

4-asis žingsnis. Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Pradeda valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau).	Taikyti paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodus, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. Kalbėtis apie tinkamus emocijų raiškos būdus. Kartu su vaikais nustatyti paprastas kasdienės elgesio grupėje taisykles, kuriose matytųsi ir vaikų atsakomybė.
5-asis žingsnis. Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.	Įkurti grupėje ramybės erdves. Pasirūpinti, kad būtų žaislų, kurie padeda suvaldyti emocijas. Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų skatinančius klausimus: kaip galima išspręsti šią problemą? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip? Leisti vaikui pačiam spręsti problemas, neskubėti patarinėti, nenurodinėti.
6-asis žingsnis. Pats taiko įvairesnius nusiramimo, atsipalaidavimo būdus. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi.	Padėti vaikui išreikšti savo jausmus bei nusiraminti, jį išklausanč, su juo žaidžiant. Padėti įvardyti sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą. Taikyti veiklas pagal socialinio – emocinio ugdymo programą „Kimochi“. Leisti vaikams žaisti kovos žaidimus, bet stebėti, ar nėra ribų peržengimo ženklų. Nustatyti ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingi, aiškintis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje.
7-asis žingsnis. Susijaudinęs, išsigandęs, sutrikęs bando nusiraminti ir ieškoti pagalbos. Taiko kelis skirtingus kitiems priimtinus emocijų ir jausmų reiškimo būdus. Numato, kaip jaustųsi pats ar kitas asmuo įvairiose situacijose. Supranta, kad skirtingose vietose (darželyje, mokykloje ir kt.) yra kitokia tvarka, kitos taisyklės, linkęs jas suprasti ir jų laikytis.	
5. Savivoka ir savigarba	
Vertybinė nuostata. Save vertina teigiamai.	
Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.).	Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“. Stebėti, ar neatsiranda nepakankamo savęs vertinimo ženklų (nuleista galva ar pečiai), ir pasidomėti, kas atsitiko? Kodėl? Dažnai kartoti,

		kad vaikas yra ypatingas ir svarbus kitiems grupėje.
5-asis žingsnis. Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus.		Žaidžia žaidimus: „Žmogus“, „Gyvybės ratas“. Atlieka kūrybines užduotis „Šeimos medis“, „Tinkami ir skaudinantys žodžiai“. Jausmus reiškia naudodamasis „Kimochi“ personažais. Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“. Turėti vaiko šeimos, grupės nuotraukų albumėlius. Paskatinti vaikus dažniau keisti žaidimo partnerius, įtraukti į savo žaidimus mažiau populiarius vaikus, paskatinti sakyti komplimentus vienas kitam, žaisti žaidimą „Kas mane pagirs?“. Įžeidus, nuskriaudus draugą, paskatinti atsiprašyti ir jam pasakyti 3–5 malonius dalykus. Dažniau kreiptis į vaiką vardu, pagiriant ir jį, ir jo gebėjimus.
6-asis žingsnis. Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksminėti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti. Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių.		Paskatinti samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti?“). Pasiūlyti idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių, Tėvynės tyrinėjimams. Skatinti pokalbius, diskusijas apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę. Pasiūlyti idėjų veiklai, skatinančiai tyrinėti kitų palankumo ir nepalankumo vaikui ženklus, aiškintis palankumo ir nepalankumo priežastis.
7-asis žingsnis. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. Supranta savo augimą, pasako, kaip atrodo, kuo domisi, ką veikia. Jaučiasi esąs savo šeimos, grupės narys, priskiria save giminei (močiutės, seneliai, tetos, pusbroliai, pusseserės), gimtinei.		
6. Santykiai su suaugusiais		
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.		
Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi, žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.		
Numatomi pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai		
4-asis žingsnis. Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Mėgsta ką		Pasiūlyti vaikams veiklas, per kurias reikia kalbėti apie šeimą. Pakabinti vaiko ir šeimos fotografijas vaiko akių lygyje. Organizuoti šeimos dienas grupėje. Organizuoti stalo žaidimų vakarus su tėveliais. Dėl vaikų ugdymo, išvykų, švenčių ir kt. tartis su vaikais bei jų

nors daryti kartu su suaugusiuoju. Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.	tėvais. Kviesti į grupę vaikams įdomius žmones ir skatinti vaikus ką nors veikti drauge.
5-asis žingsnis. Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam.	Kalbėtis su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Būti tinkamo elgesio modeliu vaikams. Kalbėti su jais apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis. Suprasti vaiko priešinimosi priežastį ir padėti jam įveikti kylančias problemas. Grupės vakaronėse skatinti deklamuoti eilėraštį kartu su šeimos nariais.
6-asis žingsnis. Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariai, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešišškai. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. 7-asis žingsnis. Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariai, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešišškai. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei.	Kartu su auklėtoju kuria elgesio grupėje taisyklės ir tariai, kokio elgesio norėtų grupėje. Išsako savo rūpesčius ir džiaugsmus apie tai, kas jam aktualu grupėje. Ieško būdų išsakyti, kad neįžeistų savo artimųjų, draugų. Aiškinasi bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisyklės ir galimus pavojus. Samprotauja, ką darytų, kur kreiptųsi nutikus nelaimei. Pasakoja atsitikimus su suaugusiais ir svarsto, kaip kitą kartą panašiose situacijose galėtų elgtis. Dalyvauja susitikimuose su įvairių tarnybų, profesijų žmonėmis, lankosi tėvų darbovietėse.
7. Santykiai su bendraamžiais	
Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.	
Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariai, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus. Tariai dėl vaidmenų, siužeto, žaislų.	Dalyvauja ryto rato užsiėmimuose, prisistato, aptaria pomėgius, susitaria dėl bendros veiklos. Žaidžia žaidimus: pasisveikinimo žaidimą „Pasakyk savo vardą“. Atlieka susikaupimo užtuotis: „Stebuklingi žodžiai“, „Pirštukų draugystė“, „Siunčiu linkėjimą“ (pvz., „geros tau dienos“, „šiandien

	būk linksmas ir žvalus“). Ryto rate žaidžia žaidimą „Smalsieji žurnalistai“.
5-asis žingsnis. Sėkmingai išitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tiksliai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu.	Žaidžia žaidimus: „Sukurk istoriją apie draugystę“, „Ar galiu žaisti kartu“. Stengiasi susidraugauti su kitu, palaikyti draugystę, užjausti, dalintis žaislu ir priemonėmis. Dėmesingai klausosi, ką sako kitakalbis vaikas.
6-asis žingsnis. Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti pačiam. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Atsinešęs žaislą į grupę, leidžia pažaisti draugams kartu. Bando valdyti savo norus ir elgesį. Paaikrina ir vertina elgesio apraiškas. Mokosi numatyti elgesio pasekmes. Žaidžia vaidmeninius, kūrybinius, statybinius žaidimus, išbando įvairias žaidimo galimybes, tariai dėl vietos, vaidmenų, išklauso draugų norų, siūlymų, dalinasi žaislais. Stebi, tyrinėja, apmąsto, komentuoja savo santykius su grupės draugais.
7-asis žingsnis. Draugauja bent su vienu vaiku, palankiai, mandagiai, tolerantiškai bendrauja ir bendradarbiauja su visais (dalijasi žaislais, tariai, supranta kitų norus, derina veiksmus).	
8. Sakytinė kalba	
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	
Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreišdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. Pradedą išklausti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.	Naudoja apibendrinamuosius žodžius. Domisi kitais žmonėmis. Mokosi nusakyti žodžiais savo jausmus. Pradedą išklausti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančius vaikus. Klausosi tarmiškai skaitomų kūrinių. Pradedą suprasti tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Bendraudamas su suaugusiais, vartoja elementarius mandagumo žodžius. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Kalba apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusių išgyvenimus. Vartoja gramatiškai taisyklingus sakinius. Padėdant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. Deklamuoja trumpus eilėraščius, apsakymus, pridėdamas savo žodžius.
Kalbėjimas. Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Padėdant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus.	

5-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausosi gyvai, įrašų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. Kalbėjimas. Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveiksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.	Žaidžia žodžių darybos žaidimus: „sugalvok žodį pagal duotą pradžią, pabaigą“ (ma-mašina, mama, makaronai; as-namas, lakas, šalmas), „pasakyk kitaip“ (mašina - mašinytė, mašinėlė, mašiniukė). Mokosi atsakyti į klausimus trumpu sakiniu. Pasakoja pagal paveikslėlių serijas, savo piešinius, knygų iliustracijas. Varto nuotraukas, atpažįsta, įvardina vietovę ir ten gyvenančius žmones. Pasakoja apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas pagal duotą pradžią, pabaigą, kuria eilėraštnukus, inscenizuoja. Kalba apie tai, ką galvoja, ką veikia. Varto knygeles, „skaito“ knygelių paveikslėlius. Pasakoja pagal paveikslėlių serijas, savo piešinius, knygų iliustracijas. Varto nuotraukas, atpažįsta, įvardina vietovę ir ten gyvenančius žmones. Pasakoja apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštnukus, inscenizuoja.
6-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Kalbėjimas. Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). 7-asis žingsnis. Klausymas. Nepertraukdamas klausosi draugų ir suaugusiųjų kalbos,	Mėgdžioja įrašytos pasakos personažų kalbėjimą. Klausinėja apie tai, ką išgirdo, pamatė. Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį, kad jame veikia skirtingi veikėjai, tam tikra veiksmo vieta. Klausosi įvairios stilistikos tekstų. Iliustruoja tekstą, inscenizuoja. Kuria pasakojimus apie nekasdieninius, fantastinius pasakojimus. Išsako savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius. Žaidžia kalbinius žaidimus: „pasakyk priešingai“ (storas-plonas, ilgas-trumpas ir pan.) „pasakyk taip pat tik kitu žodžiu“ (gražus, dailus, puošnus ir pan.). Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Kalba apie spaudinių iliustracijas, fotoalbumų nuotraukas, skelbimus, simbolius gatvėse, parduotuvėse, apibūdina aiškina. Nusako žaidimo, veiklos taisykles.

pasakojimų, samprotavimų, komentarų, instrukcijų bendraujant, planuojant veiklą, veikiant. Išklauso ir supranta 3–4 dalių verbalinę instrukciją. Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį, kad jame veikia skirtingi veikėjai, kad yra tam tikra veiksmo vieta. Kalbėjimas. Kalba, pasakoja apie tai, kas patirta įvykių eilės seka. Kalbasi apie tai, ką norėtų patirti, išgirsti, pamatyti, veikti. Kuria naujus žodžius pagal perprastas žodžių darybos taisykles.	Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę, kuria panašiai skambančių žodžių grandinėles (ratas-batas-Tadas-karas, rasa-basa-kasa). Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Nustato garso vietą žodyje. Sugalvoja žodžius su duotu garsu, skiemeniu. Skaičiuoja žodžius sakinyje, skiemenis ir garsus žodyje. Sugalvoja žodžius su nurodytu skiemenų skaičiumi, sakinius su nurodytu žodžių skaičiumi, sakinius su keliais duotais atraminiais žodžiais.
9. Rašytinė kalba	
Vertybinė nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	
Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Skaitymas. Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaito knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuluoti įvairioje veikloje. Rašymas. Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.) Keverzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuluoti įvairioje veikloje.	Imituoja skaitymą. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Komentuoja, suranda, lygina raides, simbolius, grafinius vaizdus ir naudojami jais kitoje veikloje. Klausinėja kas parašyta kompiuteryje, telefone ir bando „skaityti“. Atsako į klausimus apie tai, ką „perskaitė“. Iliustruoja „perskaitytą“ tekstą. Savarankiškai ir išradingai naudojami pieštukais, spalvomis, flomasteriais. Kopijuoja raidžių ir skaičių elementus, piešia nesudėtingus simbolius, ornamentus ir daiktus.
5-asis žingsnis. Skaitymas. Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. Rašymas. Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su	Pavadina daugumą aplinkos daiktų, pavadina paveikslėlius, knygeles, veikėjus. Įvardija aplinkoje ar užrašuose esančias raides. Bando raides vaizduoti kūnu ir judesiais. Atpažįsta ir pasako trumpus žodžius. Pasako ir parodo savo vardo ir žodžio mama raides. Rašo sau. Aiškinasi matomų spausdintų žodžių prasmę. Klausio skaitomo teksto, įvardija veikėjus, komentuoja jų elgesį, įvardija bruožus. Nusako veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmazodžiais, jaustukais, ištiktukais, dalyviais, prieveiksmiais. Aiškina kam ir kada naudojamas raštas. Apvedžioja trafaretus, kopijuoja raides,

elementariais nukopijuotais sakiniiais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.)	trumpus ir aiškius žodžius. Kuria reklamas, skelbimus, sveikinimus, kvietimus, dienotvarkę ir kt. Rašo savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu. Pasirašo savo piešinius, darbelius pirmąją vardo raide, visu vardu. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniiais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus.
6-asis žingsnis. Skaitymas. Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį, kaip atskirų raidžių junginį. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus. Rašymas. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus. 7-asis žingsnis. Skaitymas. Gerbia ir tausoja knygas, kitus spaudinius (kalendorius, žurnalus ir kt.). Supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.). Atpažįsta ir pavadina keletą įvairių šriftu parašytų raidžių (didžiųjų ir mažųjų, spausdintų ir rašytinių). Atpažįsta ir pavadina kelis skiriamuosius ženklus (klaustuką, šauktuką, tašką). Imituodamas skaitymą, pagal knygos iliustracijas kuria pasakojimą, panašų į girdėtą skaitant. Imituodamas skaitymą, kuria savo pasakojimą, susijusį su patirtimi, fantazuoja. Teisingai įvardija puslapį, sakinį, žodį, raidę. Bando perskaityti trumpus, jam reikšmingus žodžius (savo vardą, artimųjų vardus, adresą ir kt.).	Varto pasirinktas knygas mėgstama tema. Atpažįsta, įvardina raides. Garsą susieja su raide, pavadina pirmą žodžio raidę. Suploja atitinkamą skiemenų skaičių žodyje. Bando perskaityti užrašus aplinkoje. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Tausoja ir saugo knygas. Atranda knygos viršelį, skiria kur užrašytas pavadinimas, autorius. Prašo paskaityti. Aiškinasi nesuprantamus žodžius, daiktų pavadinimus. Tvarkingai ir teisingai laiko ir varto knygą. Girdi žodį sudarančius garsus, 2-3 garsus jungia į skiemenį. Skiria ir bando perskaityti reikšmingus ir išraiškingus žodžius. Lankosi bibliotekoje. Rašo ir piešia raides, savo vardą. Kopijuoja reikiamas raides, žodžius, simbolius nuo pavyzdžių įvairiuose raidynuose, knygose, bukletuose, skrajutėse, žurnaluose, laikraščiuose, iškabose. Įvairiais simboliais perteikia informaciją apie save, kitus, aplinką. Žaidime naudoja raides, simbolius, užrašus. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja matomus žodžius. Apvedžioja, kopijuoja elementarius žodelius.

Rašymas. Piešiniu, rašinėjimais, raidėmis atvaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus. Piešiniuose, po darbeliais, įvairiuose laiškeliuose, pranešimuose ar kvietimuose rašo atskiras raides, savo vardą, elementarius žodelius. Rašo nepaisydamas žodžių darybos ir jų dėstymo eilutėje ar puslapyje taisyklių.	
10. Aplinkos pažinimas	
Vertybinė nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	
Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).	Pasako gyvenvietės pavadinimą, miesto, kuris yra netoli pavadinimą. Pristato save vardu, žino pavardę, parodo metus pirštais arba pasako skaičių, išreiškia norus. Pasako, kur ir ką galima nupirkti. Tyrinėja, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant. Atlieka užduotis: vabzdžių medžioklė, vazdžių pėdsakai plastiline, kūrybinę ir improvizacinę užduotį kirminėlių grimasos. Atlieka veiklą „Sodo detektyvai“.
5-asis žingsnis. Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją. Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus.	Domisi gyvūnų jaunikliais, jų panašumu į tėvus, elgsena. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui ir kodėl reikia jas valgyti.
6-asis žingsnis. Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą, naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai).	Dalyvauja ruošiant daržovių, vaisių salotas. Moka nusakyti daikto pagaminimo seką. Pasako metų laikus, aiškina skirtumus tarp jų. Pasako, kad šalis kurioje gyvena yra Lietuva, o jos sostinė – Vilnius. Moka parodyti žemėlapyje Lietuvą, Vilnių, Klaipėdą, pažįsta Lietuvos vėliavą, herbą. Noriai išbando senovinius daiktus (pvz., lygina, kočėlu muša sviestą ir kt.). Žino tradicines šventes, noriai joms ruošiasi. Žino, kas yra „giminės medis“. Žaidžia įvairius stalo žaidimus.

7-asis žingsnis. Nusako ką išgyvena, būdamas miške, pievoje, prie ežero, upės, jūros. Pasakoja apie savo turimą (ar norimą turėti) augalą ar gyvūną. Komentuoja, kaip jie atrodo, kur auga ar gyvena, kaip jis prižiūrimas ar maitinamas.	
11. Skaičiavimas ir matavimas	
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.	
Esminis gebėjimas. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Skaičiavimas. Pradedą skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridėdant po vieną, jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną - mažėja. Matavimas. Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. Pradedą skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą.	Skaičiavimas. Atsakydamas į klausimą „Kiek?“, vartoja žodžius (daug, vienas, nė vieno). Ieško ir randa dvi korteles, kuriose pavaizduota tiek pat daiktų. Paveikslėlyje suranda trims meškiukams po puodynę medaus. Žaisdamas vartoja sąvokas (pirmas, antras...). Matavimas. Žaidžia žaidimą „Atrask skirtumą“. Iš krūvelėje padėtų trijų spalvų kaladėlių pastato tris skirtingų spalvų bokštelių. Iš skritulio, kvadrato, trikampio formos popieriaus gabaliukų sukomponuoja įvairius daiktus (pvz., mašiną, namą ir pan.). Kambario ilgį matuoja žingsniais; išrikiuoja kamuolius nuo mažiausio iki didžiausio. Žaidžia konstruktoriumi „Lego“. Žaidžia judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu (pvz., žaidimas „Diena – naktis“, „Šilta – šalta“), paeiti tris žingsnius į priekį.
5-asis žingsnis. Skaičiavimas. Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: „Kiek iš viso?“, „Kiek daugiau?“, „Kiek mažiau?“ Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius. Matavimas. Skiria trikampio, stačiakampio formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudojami	Skaičiavimas. Skaičiuoja, kurių paukščių paveikslėlyje yra daugiau: skrendančių į kairę ar į dešinę. Nuspalvina pakaitomis dryžiukais dviem spalvomis nupieštą objektą (pvz., zebra). Suveria pakaitomis dviejų spalvų karoliukus. Serviruoja stalą. Išklausęs pasakos, kurioje du–trys veikėjai paeiliui ką nors atlieka, geba atsakyti į tokius klausimus, kaip: „Ką atsakė trečiasis veikėjas?“, „Kas atėjo pirmas?“. Žaidžia žaidimus, kuriuose kas nors skaičiuojama, kur reikia keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka (pvz., žaidimai „Trečias bėga“, „Daryk taip, kaip Jonelis daro“ ir pan.). Skaičiuoja, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis ir kiti veikėjai (pvz., pasaka „Trys paršiukai“, „Mergaitė ir lokys“, „Pagrandukas“). Skiria ir vartoja kelintinius skaitvardžius.

sąlyginiu matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę, ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi.	Matavimas. Žaidžia stalo žaidimus. Karpo, paišo, spalvina trikampus, stačiakampus. Iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras, kuria aplikacijas, ornamentus, šventinę atributiką, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką. „Rašo“ tekstą iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Paprašytas paima priešais save esantį daiktą. Žaidžia žaidimus, kuriuose tenka vartoti vietą ir padėti nusakančius įvairius žodžius. Pasakodamas, ką veikė vakar, kalba būtuojų laiku, o ką veiks rytoj – būsimuoju laiku.
6-asis žingsnis. Skaičiavimas. Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. Matavimas. Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Apibūdina daiktų vietą ir padėti kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, prieš, tarp, viduje, išorėje ir kt. 7-asis žingsnis. Skaičiavimas. Pradedą suprasti ryšius tarp skaičių (pvz., kad šeši susideda iš dviejų trejetų arba iš trijų dvejetų porų). Pradedą suprasti ir vartoti žodžius: sudėti, pridėti, atimti, kiek bus, kiek liks ir pan. Išdėlioja daiktus į eilę pagal tą patį požymį (pvz., pagal spalvos intensyvumą). Matavimas. Skiria ir pavadina plokštumos figūras (apskritimą, skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį) ir erdvės figūras (kubą, rutulį), aplinkoje randa daiktus, savo forma primenančius šias figūras. Dėlioja paveikslėlius iš didesnio kiekio elementų, stato iš smulkesnių	Skaičiavimas. Skaičiuoja, kiek daiktų yra vienoje ir dviejose daiktų grupėse, kiek liks, jei kelis paimsime. Pavaizduoja, sukomplektuoja, atranka prašomą (užrašytą) objektų skaičių. Pasako, kuriame iš dviejų rinkinių yra daugiau (mažiau) elementų. Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simboliu. Pirštais parodo, koks skaičius yra užrašytas. Ieško ir randa garsų, judesių, spalvų ir kt. sekoje pasikartojančius. Piešia smulkius ornamentus iš kairės į dešinę. Norėdamas sužinoti, kuriai lazdelei – ilgai ir plonai ar trumpai ir storai – buvo sunaudota daugiau plastilino, abi lazdeles ar vieną jų transformuoja į formą, kuri leistų jas kaip nors palyginti. Pasiūlo būdą atstumui išmatuoti: matuoja pėdomis, sprindžiais, piršto storiu, lazdele ir pan. Atranda, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės. Žino apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones ir būdus. Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius (pvz., randa kelią, kai maršrutas žymimas rodyklėmis). Sudaro maršruto planą. Papasakoja, kaip daiktai išsidėstę nuotraukoje, paveikslėlyje. Žino savaitės trukmę, jos dienų seką. Apibūdina metų laikus pagal pokyčius gamtoje, atliekamus darbus. Pasako, ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę, metus.
12. Meninė raiška	
Vertybinė nuostata. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	
Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	

4-asis žingsnis. Muzika ir šokis. Klausos gamtos garsų, trumpų vokalių ir instrumentinių kūrinių, juos tyrinėja ir elementariai komentuoja, emociškai reaguoją į muzikos tempą, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Improvizuoja skanduodami, plodami, trepsėdami, stuksendami, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų-keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. Šoka spontaniškai kurdamas trijų-keturių natūralių judesių seką. Nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguoją (ramiai ir emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio kūrinius. Žaidimai, vaidyba. Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoją. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia keletą judesių, veiksmų, vaizduojančių veikėją, spontaniškai reiškia emocijas.	Klausosi natūralių gamtos, supančios aplinkos garsų, žmogaus sukurtų muzikinių ir nemuzikinių garsų (triukšmų), klausosi tylos, pratinasi išgirsti garsų pasikeitimus. Išskiria maršą, polką, lopšinę iš kitų muzikos kūrinių. Dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau. Dainuoja savo vardą, mįsles, patarles. Žaidžia lietuvių liaudies žaidimus, atlieka užduotis, laikosi taisyklių. Jungia nesudėtingus žingsnelius, judesius: sukasi vietoje po vieną, už parankių su draugu. Groja grupėje (ansamblyje) kartu pradeda ir užbaigia kūrinių, išlaiko duotą tempą. Groja su tėveliais pasigamintais instrumentais: iš kaštonų, įvairių medžio sėklų, lapelių, šiaudų, akmenėliais, riešutais ir kt. Tyrinėja jų tembrą. Sustoja ir eina rateliu, šoka, rodo imitacinius judesius, atitinkančius dainelės žodžius ir siužetą. Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų augimą, gyvūnus) šokamuosius žaidimus, bando interpretuoti, sugalvoja savo judesius. Juda pagal girdimos muzikos nuotaiką, tempą, ritmą, naudoja priemones (skarelę, kaspinus, žaislus ir pan.). Supranta ir komentuoja kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Žaidžia dėmesio lavinimo žaidimus. Pasakojimą bando įgarsinti gamtos triukšmais, liežuviu, lūpomis, rankomis ir kt.
5-asis žingsnis. Muzika ir šokis. Klausosi vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, „gyvos“ muzikos. Savais žodžiais išsako kilsius įspūdžius. Ritminiais, melodiniais, „gamtos“, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. Improvizuoja, kuria judesius rateliui, žaidimui. Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba. Vaidyba ir vizualinė raiška. Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtodamas vyksmą, dialogus, monologus, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3-4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.	Įdėmiai klausosi muzikos kūrinių, juos vertina remiantis savo potyriais, apibūdina jų nuotaiką. Suvokia kontrastinio pobūdžio muzikinius kūrinius, emociškai reaguoją į jų nuotaikas ir apibūdina vartojant terminus: linksma, rami, greita, lėta ir t.t. Kuria pasakojimą. Iš klausos atpažįsta kai kuriuos muzikos instrumentus, juos vienu garsu rečituoją patarles, mįsles. Dainuojant taria aiškiai žodžius, frazuoją, išlaiko dinaminis užmanymus. Dainuoja išraiškingai, mimika, kūno judesiais imituoja dainuojamos dainelės tekstą. Balsu perteikia kai kurių personažų charakterius (piktas vilkas, meili lapė, bailus kiškis ir t.t.). Tyrinėja savo ir draugų balso skambėjimo galimybes. Groja įvairiais muzikos instrumentais (mediniais pagaliukais, brūkliu, akmenėliais, kaladėlėmis, švilpynėmis, tarškyne, dūdelėmis, žvangučiais, būgneliais), atlieka nesudėtingus ritminius darinius, pritaria dainoms, šokiams. Žaidžiant pasirenka ir naudoja tariamus daiktus, jų pakaitalus (servetėlė – gėlė, drugelis, lėlė). Žaidžia vaizduotę pažadinančius žaidimus: „Kas, jei...“, „Kas jūs“, „Kur“, „Kodėl“, „Kam“, „Koks“

6-asis žingsnis. Muzika ir šokis. Emocingai klausosi įvairaus stiliaus muzikos kūrinių. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir „orkestre“, seka „dirigento“ judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Šoka improvizuotai kurdamas septynių-aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai - žemai) ir laiko (greitai - lėtai) elementus. Vaidyba ir vizualinė raiška. Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tiksliai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas. 7-asis žingsnis. Muzika ir šokis. Klausosi kompozitorių ir liaudiškos muzikos kūrinių. Pasako kai kuriuos klausytų kūrinių autorius ir atpažįsta liaudiškos muzikos kūrinius. Improvizuoja dialogą, nuoseklią veiksmų seką, laisvai, su pasitikėjimu atskleidžia veikėjų norus, emocines būsenas.	ir pan. Judesiu rodo kokį nors veiksmą (kala, mala, siuva ir pan.). Savais žodžiais apibūdina klausomos muzikos nuotaiką, ją pavaizduoja piešiniu, spalvomis, judesiu, mimika. Apibūdina tylą, diskutuoja apie jos reikšmę. Melodiniais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas, lietuvių liaudies dainas. Improvizuoja, eksperimentuoja įvairiausia garsine medžiaga. Su draugu kuria pasikalbėjimus - dialogus: dramblys-pelytė, meška-drugelis ir pan. Balsu ar instrumentu kuria melodijas trumpam tekstui, paveikslui. Vaikščioja charakteringais žingsniais: eina atbulomis, pirštų galais, kulnėmis ir pan. Savais žodžiais išsako įspūdžius, kilusius stebint, kuriant ar atliekant šokį, improvizaciją. Šokiui naudoja visą erdvę, pagalbines priemones. Judesiais bando perteikti būdingus vaizduojamo personažo judesius, atlieka imituojančius veiksmus (lapė gauda kiškius, meška renka grybus ir pan.). Kūnu vaizduoja skaičius, raides, nejudančius objektus. Judesius atlieka įvairiame erdvės lygyje (aukštyje), įvairiu tempu, naudoja įvairius judesius be konkrečios istorijos. Šokio elementus sieja su norima perteikti mintimi, šokio nuotaika. Judesius derina prie muzikos, keičia atlikimo greitį atsižvelgiant į muzikos tempą, nuotaiką. Inscenizuoja lietuvių liaudies pasakas: pasirenka drabužius, gamina dekoracijas, stengiasi kuo raiškiau perteikti kiekvieno veikėjo charakterį, mimiką, balso intonaciją, plastiką, judesius.
13. ESTETINIS SUVOKIMAS	
Vertybinių nuostatų. Domisi, gėrasi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.	
Esminis gebėjimas. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4 – asis žingsnis. Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Klausosi įvairių tekstų apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius. Keliais žodžiais kalba, pasakoja savo įspūdžius apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato. Deklamuoja trumpus eilėraščius. Seka trumpas pasakas. Reaguoja į kitų nuomonę.	Domisi dailės kūriniais, džiaugiasi savo ir draugų darbais, žaidžia su jais, vaidina, improvizuoja, emocingai reaguoja į įvairaus pobūdžio muziką, moka atpažinti juose matytus gamtos reiškinius, objektus, šiuos reiškinius (lietų, sniegą). Pasivaikščiojimo metu žavėsi gamtos grožiu (tirpstančiu varvekliais ant stogo, nutūpusiu paukšteliu, pražydusia gėlyte, pajudina apsnigtą eglės šaką ir pan.). Pastebi atnaujintą grupės aplinką, pastebi ir vertina šventinę aplinką, noriai klausosi skaitomų nesudėtingų pasakų, apsakymų, nutikimų.
5 – asis žingsnis. Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą	Grojančią muziką, mimiką ir kūno judesiais reaguoja į ritmą, emocingai reaguoja į įvairaus

bendra veikla ir kūryba, gėrasi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. Klausosi ir supranta įvairaus turinio tekstų apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius. Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi. Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo.	pobūdžio muziką, dainuoja daineles, vaidina patys, stebi draugų vaidinimus, džiaugiasi savo ir draugų kūryba, atliktais darbais. Trumpai susidomi garsiai, įvairia intonacija jam skaitoma knyga ir atranda, kad tai yra malonu ir įdomu. Klausosi įvairaus žanro kūrinių.
6 – asis žingsnis. Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrasi ir grožisi savo menine kūryba. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius.	Pratinasi saugiai, tvarkingai elgtis su dailės priemonėmis ir medžiagomis. Nuolatos atnaujina savo grupės aplinką estetiškais darbais bei piešinukais. Pastebi „linksmas“ ir „liūdnas“, „šviesias“ ir „tamsias“ spalvas, „tiesias“, „dideles“, „mažas“ linijas, „vingiuotas“ ir „apvalias“ formas, patiria gamtos grožio jausmą. Vaidina pasakas, inscenizacijas, grožisi meno kūrinių vartydami knygas.
14. Iniciatyvumas ir atkaklumas	
Vertybinė nuostata. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.	
Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymosi turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4 – asis žingsnis. Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos.	Liesdamas ar stebėdamas daiktus ar objektus pats tyrinėja, domisi, kaip jais naudojamas. Veikia ir žaidžia su buities daiktais, pats ieško sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas. Stengiasi pats savarankiškai nusirengti, apsirengti, stengiasi išmokti, kas sunkiau sekasi.
5 – asis žingsnis. Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai.	Žaidžia siužetinius žaidimus, ryškėja poreikis dalyvauti suaugusiojo gyvenime ir veikloje. Pradėtą veiklą ar žaidimą užbaigia iki galo, kad ir po pertraukėlės.
6 – asis žingsnis. Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisėkus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.	Kuria dailės ir kitą darbą nuo idėjos iki jos išpildymo pats, be suaugusiųjų skatinimo. Sutvarko savo buvimo ir žaidimų vietą. Rodo kūrybinę iniciatyvą – vaidina, improvizuoja, baigia sekti pasaką. Varto knygeles, sugalvoja pavadinimus iliustracijoms. Dėlioja paveikslėlius su užrašytomis raidėmis. Atlieka eksperimentus: „Slaptas raštas“, „Skęsta plaukia“, „Medūza“, „Šokančios razinos“ ir kt.
15. Tyrinėjimas	
Vertybinė nuostata. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	
Esminis gebėjimas. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	

Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4 – asis žingsnis. Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia, ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito, ar ne ir pan.).	Susiranda daiktus ir pavadina juos pagal esminius požymius (lėles, mašinas). Drauge žaidžia, stato bokštą, ridena paeiliui kamuolį. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas. Parodo arba pavadina savo kūno dalis. Parodo save pirštu, žaidžia pirštukų žaidimus. Deklamuoja, dainuoja, atkartoja, pamėgdžioja paukščių ir žvėrių balsus. Atlieka grupinę veiklą poromis „Burbulai“. Eksperimentus „Pauostyk ir pasakyk kas“?
5 – asis žingsnis. Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.	Daiktus grupuoja pagal dydį, spalvą ir kitus bendrus požymius. Stato, konstruoja, dėlioja dėlionės, mozaikas. Žaisdamas naudoja tikrus ir įsivaizduojamus daiktus, atlieka įvairius veiksmus su statybinėmis detalėmis, konstruktoriais; išardo ir sudeda bokštelių. Parodo arba pavadina savo kūno dalis. Domisi knygomis „Mano kūnas“, „Žmogus“. Žaidžia lotą „Grybai“, „Medžiai“, „Augalai“, „Gyvūnai“.
6 – asis žingsnis. Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. Su suaugusiaisiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus.	Nustato spalvos, dydžio, formos panašumus ir skirtumus, sudaro daiktų eiles pagal vieną iš požymių. Nuolat kelia klausimus „kodėl“ ir įvairiais būdais ieško atsakymų. Pildo gamtos, augalų, vabaliukų stebėjimo knygą, pastebi ir komentuoja atlikimo tyrinėjimo padarinius. Sudaro daiktų sekas, lygina, sužino, grupuoja, skaičiuoja, matuoja. Dirba su didaktinėmis priemonėmis: loto, domino, šaškėmis.
16. Problemų sprendimas	
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.	
Esminis gebėjimas. Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisiekus prašo suaugusiojo pagalbos.	Bando žinomais būdais įveikti kliūtį kol pavyksta arba sugalvoja kitaip. Įgytas žinias ir gebėjimus mėgina pritaikyti kitoje veikloje. Atlieka užduotis „Aš esi mielas meškutis“. „Mano gerų potyrių dėžutė“, „Surūgęs kaip citrina“. Atminties žaidimus su jausmų išraiškomis. Pabaigia pasakojimus „Aš įtūžtu, kai...“, „Aš esu laimingas, kai...“.
5-asis žingsnis. Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisiekus	Imasi sudėtingos veiklos, drąsiai bando, eksperimentuoja, nepavykus pradeda iš naujo arba tariasi su bendraamžiais. Bando įveikti sunkumus. Mokosi iš nepavykusių veiksmų,

samprotauja, ką galima daryti toliau kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.	poelgių. Žaidžia emocijų žaidimus; išreikšti įniršį traukiant virvę, įniršio kamuolys, jausmus išreikšti vaizdu, kas išlaikys pusiausvyrą, sukalk rutuliukus.
6-asis žingsnis. Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. 7-asis žingsnis. Sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas priima natūraliai, nusiteikęs juos įveikti. Tariasi su kitais, drauge ieško išeities, siūlo ir priima pagalbą.	Laikosi ir kitiems primena žaidimo taisykles. Kalba, įvardina kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors netinkamai elgiasi. Žino ir pasako kelis būdus, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja. Išvardija kelias savo grupei būdingas problemas. Atlieka darbus pagal bendraamžio pavyzdžius.
17. Kūrybiškumas	
Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.	
Esminis gebėjimas. Savitai reiškia savo išpūdžius įvairoje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Sukuria naujus objektus, derindamas įvairias medžiagas, buitines daiktus, baldus, išbando ir jungia įvairią veiklą. Persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtus personažus. Pasakoja apie save, šeimą, prikurdamas nebūtų įvykių. Atlieka įvairius eksperimentus su jau žinoma medžiaga: maišo spalvas, kurių dar nemaišė ir žiūri, kas išeis, improvizuoja, kuria fantastines istorijas.
5-asis žingsnis. Klausinėja, aiškinasi jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu.	Išradingai ir kūrybiškai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Realybę verčia nauja tikrove, atkartoja ir interpretuoja veikloje vaidindamas, piešdamas, fantazuodamas, kurdamas istorijas. Vaidmenų žaidimuose pasirenka įvairių jam žinomų profesijų atstovų vaidmenis. Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu.
6-asis žingsnis. Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. 7-asis žingsnis. Greitai pastebi ir renkasi tai, kas nauja, sudėtinga. Išvelgia dar neišbandytas veiklos, saviraiškos galimybes. Pasineria į kūrybos procesą, įsivaizduoja, fantazuoja, turimas patirtis jungdamas į naujas idėjas, simbolius, naujus atlikimo būdus.	Eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip. Naudojasi anksčiau išbandyta medžiaga ją perkurdamas. Bando nuspėti įvykius pagal tai ką pastebi. Žinomas istorijas pakeičia naujais herojais, veikėjais. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato.
18. Mokėjimas mokytis	
Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.	
Esminis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.	

Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
4-6 metai	
4-asis žingsnis. Pasako, parodo, ką nori išmokyti. Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius.	Žaidžia ir stengiasi įtraukti kitus į vis sudėtingesnio siužeto žaidimus. Dėlioja dėliones, stato namus, bokštus, konstruoja, išardo, sugriauna ir stebi, kas atsitiko.
5-asis žingsnis. Norėdami ką nors išmokyti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klausio, ką sako kiti, pasitikslina. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...	Pasako, ko nori išmokyti, pvz., nupiešti žmogų, gyvūną, drąsiai klausia suaugusiųjų, pasako, kad nemoka nupiešti katės, nes išeina panaši į žmogų. Įsitraukia į mokymąsi žaisdami, konstruodami, piešdami, lipdydami, pilstydami, grupuodami daiktus.
6-asis žingsnis. Kalba apie tai, ką norėtų išmokyti, ką darys, kad išmokyti, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas.	Pasako, kad nori išmokyti rašyti, skaityti, skaičiuoti, išsiaiškinti, tyrinėti aplinką. Klausinėja suaugusiųjų, kas, kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų. Savarankiškai ieško sprendimų, o pagalbos į suaugusiųuosius kreipiasi tik tada, kai pats negali išspręsti.
7-asis žingsnis. Samprotauja apie mokymąsi mokykloje, išsako savo požiūrį į mokymąsi, jo prasmę. Savarankiškai suranda nesudėtingą informaciją, klausinėja draugus, suaugusiųuosius, kai reikia, prašo suaugusiųjų pagalbos.	

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų vertinimas – tai duomenų rinkimas apie vaiko poreikius, interesus, pastangas, ugdymąsi ir augimą. Tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymosi ypatumus ir daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas.

Ugdymo pasiekimus vertiname, siekdami:

- pažinti vaiką ir jo individualybę;
- išsiaiškinti vaiko specifinius poreikius;
- atskleisti vaiko pastangas ir daromą pažangą;
- apmąstyti (reflektuoti) įgyvendintus programos tikslus ir uždavinius;
- planuoti tolesnio ugdymo perspektyvas individualiai kiekvienam vaikui ir vaikų grupei;
- apibendrinus sukaupią vertinimo informaciją, koreguoti ugdymo planus;
- pateikti vertinimo informaciją vaikui, vaiko tėvams ir kitiems ugdytojams.

Vaiko ugdymo(si) pasiekimai ir jų vertinimas atliekamas taip, kad garantuotų psichologinį saugumą, gerą vaiko savijautą, padėtų išgyventi sėkmės jausmą, motyvuotą vaiką ugdytis bei įveikti kliūtis.

Vaiko pasiekimų įrodymai analizuojami spalio ir gegužės mėnesiais arba sukaupus pakankamą vaiko pasiekimų aplanką.

Pirminis vaiko pažinimas prasideda nuo pokalbių su tėvais (globėjais) apie vaiką. Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų (globėjų) lūkesčiai, surenkama jų nuomonė apie vaiko gebėjimus, individualius ypatumus. Pedagogai vertina vaiko pasiekimus ir pažangą pagal visas ugdymo sritis, nustato vaiko pasiekimų žingsnius ir numato silpniau išreikštus gebėjimus. Pedagogų vertinimas apie vaiko pasiekimus ir pažangą fiksuojamas elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“.

Pasiekimų fiksavimas

Pasiekimų diagrama – parodanti įvairių sričių vaiko pasiekimų augimą, kuri braižoma elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“. Vaiko pasiekimų įrodymai yra renkami nuolat, vykstant realiam ugdymo procesui.

Tėvams reguliariai teikiama informacija apie vaiko ugdymo pasiekimus:

- apibendrinus atitinkamo laikotarpio vaikų pasiekimų rezultatus individualių pokalbių metu;
- jei atsiranda tam tikrų ugdymosi sunkumų, tėvai informuojami apie įvairių specialistų teikiamą pagalbą, kuri galėtų veiksmingai pagerinti ugdymosi rezultatus;
- informuojame apie tai, kokių ugdymosi rezultatų bus siekiama per tam tikrą laikotarpį, kokiais kriterijais remiantis pasiekimai bus vertinami ir kaip fiksuojami;
- jei susitariama, pokalbyje gali dalyvauti ir vaikas;
- išsamesnis paaiškinimas apie ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimus ir konkrečias rekomendacijas, kaip juos pagerinti, teikiamas su vaiko darbų pavyzdžiais.

Specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčių mokinių pažanga ir pasiekimai aptariami dalyvaujant specialistams.

Tėvai apie vaikų pažangą ir pasiekimus informuojami: elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“, individualių susitikimų su pedagogu metu du kartus metuose bei įvairiomis formomis: pokalbis, informacinis laiškėlis (rečiau įstaigoje apsilankantiems tėvams), tėvų dienos, susirinkimai. Informacija apie vaikų pasiekimus teikiama reguliariai.

Vaiko vertinimo duomenys neviešinami, garantuojamas jų saugumas.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. Vilnius: švietimo aprūpinimo centras, 2002.
2. Becker-Textor I. Kūrybiškumas vaikų darželyje. Vilnius: Presvika, 2001.
3. Caughlin P.A. ir kt. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Knyga auklėtojai. Vilnius: Lietus, 2000.
4. Dodge D.T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius, 2008.
5. Dodge D.T., Colker L. J., Heroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius, 2007.
6. Ellen R.Daniels, K. Stafford. Atvirų visiems vaikams grupių kūrimas. Specialiųjų poreikių vaikų integravimas. Vilnius: Gimtasis žodis, 2000.

7. Glebuviienė, V., Grigaitė, B. & Monkevičienė, O. Lietuvos vaikų brandumas mokyklai: tyrimas ir problemos. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2002.
8. Hakkarainen, P. E., Brėdikytė, M., Brandišauskienė, A., Sujetaitė-Volungevičienė, G. Ikimokyklinio amžiaus vaiko raida: žaidimas ir savireguliacija: monografija. Kaunas: Vītė Litera, 2015.
9. Ivoškuvienė R. ir kt. Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės I. Adaptacijos laikotarpis pirmieji ir antrieji ugdymo metai. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2003.
10. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK- 627 (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. V-1009 redakcija).
11. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281.
12. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Švietimo aprūpinimo centras, Vilnius, 2006.
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. V-941 patvirtinta Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai bendroji programa.
14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
15. Lietuvos Respublikos Seimo 2003-08-20 nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 52-2316).
16. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratos“ (2004-02-25).
17. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
18. Lietuvos Respublikos seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745. Valstybinė švietimo 2013 –2022 metų strategija.
19. Monkevičienė, O. Lietuvos švietimo reforma: ikimokyklinio ugdymo turinio ir pedagoginių technologijų kaita 1988-2008. Mokytojų ugdymas, 2009, 12(1), p. 104-120.
20. Neifachas S. Priešmokyklinio ugdymo kokybės vadyba: vadovavimas ugdymo programos rengimo strategijai. Konceptualizavimo dimensijos. Vilnius: UAB Ciklonas, 2007.
21. Neifachas, S. Vaikų ugdymas darželyje: dabartis ir ateities perspektyva. Vilnius: Ciklonas, 2008.
22. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas. Metodinės rekomendacijos. Vilnius: švietimo aprūpinimo centras, 2004.
23. Pečiuliauskienė, P., Valantinaitė, I., Malonaitienė, V. Z karta: kūrybingumas ir integracija. Monografija. Vilnius: Edukologija, 2013.
24. Targamadzė, V. Z karta: charakteristika ir ugdymo metrologinės linkmės įžvalga. Tiltai: mokslo darbai, 2014, 4, p. 95-104.
25. Targamadzė, V. Naujosios (Z) kartos ugdymo pedagoginiai ir psichologiniai aspektai. Rekomendacijos pedagogams ir švietimo pagalbos specialistams. Vilnius: Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras, 2015.
26. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. Thomson/Social Science Press, 2006.
27. Ellen Pritchard Dodge, M.Ed.DDD-SLP, Dian Grimm, M.A. CCC-SLP, Ed.S. Kimochis. Integruojama socialinių emocinių įgūdžių ugdymo programa, skirta ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio amžiaus vaikams. Edukaciniai.lt, 2013.
28. Laura Wear, Mark Wilding. Penki įsitraukusio mokymo matmenys. UAB tobula Nova, 2020 m.
29. VšĮ Lions Quest Lietuva. Lions Quest. Laikas kartu. UAB tobula Nova, 2019 m.